

I

LA NIT DEL 12 DE SETEMBRE DE 1930, uns moments abans que l'infame baró Scarpia caigués assassinat per Floria Tosca damunt l'escenari del Gran Teatre del Liceu, Paola Torelli s'aixecà discretament de la butaca que ocupava vora el passadís central i avançà per aquest fins que assolí el fossat de l'orquestra. Allí va girar en direcció al prosceni i, quan va ser-hi gairebé davant, obrí la bossa de mà que havia tingut a la falda durant la representació per treure una pistola.

Sota la màscara d'un rostre serè, el cor de Paola batgeva tan fort, que el tremolor de les mans va fer que el punt de mira de l'arma s'enganxés amb la cremallera davant la mirada incrèdula de Carlo Grimalt. Sorprès i aterrit, tot un món d'alternatives passà en un instant pel seu cap durant els segons que Paola trigà a apuntar-lo. Primer llançà un crit ple d'horror, que el brogit estrident de l'orquestra i el clam anguniós del baríton moribund —*Soccorso! Aiuto! Muoio!*— ofegaren. Valorà tot seguit de llançar-se-li damunt, però la barana del prosceni ho feia inviable i optà finalment per sortir escapat de la llotja. Però no hi va ser a temps. El tret es produí i Carlo Grimalt va caure.

Alterats pel soroll, l'orquestra emmudí deixant el teatre en silenci. També Titta Ruffo i Renata Torelli van interrom-

pre l'escena confosos, maldant per comprendre què estava succeint dins la sala. Fou aleshores quan s'escoltà una riota aguda i sonora, pròpia de qui s'ha begut el seny, i els ulls de tothom van enfilat Paola que, dreta davant el prosceni, trencava novament el silenci i, mirant el cos encara caigut de Grimalt, va dir molt fort, com declamant: «*E avanti a lui tremava tutta Roma!*». Llençats aquests mots que volien ser un epitafi, deixava caure la pistola i, tremolosa i descomposta, s'ajupia vençuda i s'inclinava sobre el terra de la sala plorant amargament.

Detinguda la noia per la policia, que de seguida va comparèixer a la sala, la soprano Renata Torelli estava tan confosa i desorientada que el director del Liceu, després d'intentar calmar-la una mica, va creure que l'havia d'assessorar. «La seva filla necessita un bon advocat que la defensi —va dir—, un home que sigui capaç de demostrar al jutge que la noia s'ha begut l'enteniment. I si vostè em permet que li doni un consell d'amic, penso que hauria de parlar amb el doctor Puigverd.

El conec molt bé. És catedràtic de dret penal a la Universitat de Barcelona i la seva família té des de fa molts anys una llotja en propietat al nostre teatre. Sé que és l'home que vostè ara necessita i hauria de parlar amb ell sense perdre un moment.»

Poques hores més tard, quan el jutge Francisco Bocanegra, que estava de guàrdia aquell dia, va rebre el comissari que havia detingut Paola Torelli a la sala del Gran Teatre del Liceu, va saber que es trobava davant la instrucció d'un sumari que tindria conseqüències mediàtiques. De fet, ja s'havia format un núvol de periodistes davant les portes del jutjat que, amb els flaixos, eren a l'aguait d'una resposta a la pregunta que, l'endemà, es farien tots els diaris de Barcelona: «Per què la filla d'aquella soprano famosa havia volgut matar un advocat

conegut, lligat a la gran patronal?» I ben segur que els diaris més sensacionalistes, a més d'explicar els fets, incidirien també en la llarga relació sentimental que lligava la víctima a Renata Torelli. Sigui com vulgui, estàvem davant una sucosa notícia i el jutge n'era conscient.

—La noia no ha oposat cap resistència a la detenció —va començar dient el comissari—. Vam rebre una trucada del teatre i de seguida ens hi vam personar. La sala era un guirigall. El teló de l'escenari seguia obert, l'òpera s'havia interromput, un metge que es trobava entre el públic atenia el ferit i...

—Perdoni, senyor comissari —el va interrompre el magistrat, i aquell observà atent la figura del jutge, un home de mitjana estatura i cabells blancs que tenia una mirada franca i directa—. La víctima... digui'm: com està la víctima?

—Per fortuna se n'ha sortit. Sembla que la noia es va embullar una mica a l'hora de treure l'arma, i el senyor Grimalt va tenir temps d'aixecar-se, de cridar i d'intentar la fugida per la porta del prosceni. No ho aconseguí, però aquell moviment bruscat, els nervis de la noia i la inexperiència d'aquesta van fer que el tret li impactés en un braç. La ferida és neta i molt lleu, ja que ni tan sols li va ferir l'os. Per tant, la jove no va aconseguir l'objectiu, que era, sens dubte, d'assassinar Grimalt, un home que... bé, això són xafardeigs, però sembla que prou confirmats, era l'amant de la seva mare, la soprano Renata Torelli; la cantant que interpretava el rol de Tosca dalt l'escenari, per a més detalls.

—Continui, si us plau, senyor comissari.

—Quan jo vaig entrar a la sala del teatre alguns espectadors ja l'havien abandonada, però s'havia fet un gran xivarri entorn d'aquella noia que estava ajupida amb els ulls tancats, com del tot anada psíquicament, mentre la mare, vestida encara amb la roba que duia posada per actuar, intentava abraçar-la. Grimalt havia anat pel seu peu a la Sala dels Miralls, on un metge que era entre el públic li va fer una cura improvisada.

Després, dos guàrdies que jo vaig designar, l'acompanyaren a l'Hospital Clínic en una ambulància. Demà tindrem l'informe mèdic, però m'acaben de dir que Grimalt ha sortit de l'hospital fa uns moments i es dirigeix en un taxi a casa seva. Els guàrdies li han demanat si volia querellar-se contra la noia i ha respost que no. «No en vull saber res —ha dit textualment—, d'aquesta noia folla, ressentida i estúpida». I després de donar-los les gràcies, ha demanat que el deixessin tranquil. La ferida era poc important i no necessitava cap mena d'ajuda.

—Tornem, doncs, a l'escenari del crim i digui'm què va fer vostè.

—Doncs vaig demanar als serveis del mateix teatre que fessin evacuar els espectadors, molts dels quals seguien envoltant la noia. La vaig detenir i els agents inspeccionaren amb èxit la zona del prosceni perquè hi van trobar el casquet. Amb tota seguretat, pertany a l'arma que ella havia deixat caure a terra: una Luger P08, Parabellum, la mateixa que empraven els oficials alemanys durant la guerra. La deuria adquirir al mercat negre, encara que això no ho podem precisar.

—Ella, doncs, no va oposar cap resistència a la detenció, segons veig.

—No, cap.

—Té antecedents la noia?

—No, no en té, senyoria. No és una delinqüent, si és això el que vostè em demana. Però el cas és clar, penso que molt clar, si més no des del meu punt de vista. Estem davant d'un intent d'assassinat, per sort en grau de temptativa, encara que no en sabem el motiu, però sospitem que hi deu tenir a veure el fet que Grimalt sigui... vaja, sembla segur que és l'amant de la Torelli des que la cantant es va instal·lar a Barcelona, l'any 1914.

Bocanegra va mirar el comissari sense fer cap gest d'assentiment. Callà uns instants i va dir:

—Una jove de bona casa... una jove sense antecedents... una víctima que és l'amant de la mare... miri, senyor comisari, un intent d'homicidi d'aquesta naturalesa no pot ser un cas sense entranyes. És cert que, ara per ara, no sabem què tenim exactament, però li asseguro que l'incident... Vaja!, que no pot ser tan senzill com vostè m'assegura.

L'intent d'homicidi no sols creava dubtes al jutge, també Renata Torelli estava confosa. Absolutament. Per què Paola havia comès aquella follia? Què l'hauria pertorbada tant? Aquella mateixa nit va fer de parlar amb Grimalt per telèfon, però aquest li va dir que no es trobava en condicions de mantenir una conversa. Renata insistí, però ell la va tallar. «Deixa'm si us plau, deixa'm si més no una temporada. Ara no et puc veure, i tampoc vull parlar amb tu.»

La soprano penjà el telèfon plorant desconsolada perquè el rebuig que acabava de rebre li semblà una bufetada molt gran. No era ja prou terrible el dolor que sentia per l'absurd despropòsit que la seva filla havia dut a terme? Per què doncs Grimalt s'entestava encara a fer-lo més gran?

Renata Torelli era, sens dubte, una de les grans cantants del moment. Molt dotada per a l'escena i amb una veu que la crítica havia lloat de manera unànime quan arribà a Barcelona el 1914 per interpretar *Madama Butterfly* al Gran Teatre del Liceu, la seva presència havia despertat molt d'interès entre els aficionats a l'òpera, delerosos d'escoltar «una veu excepcional, amb totes les virtuts que requereix el rol d'aquesta jove i dissortada heroïna que ha concebut l'innovador —i aquest cop orientalitzat— Giacomo Puccini, el compositor italià més universal del moment», segons es podia llegir a una crònica que havia publicat el diari *La Veu de Catalunya*.

Aquells dies, l'assassinat de Francesc Ferran, l'hereu al tron dels Habsburg, a Sarajevo, havia fet esclatar la Gran Guerra, un fet bèl·lic que trasbalsà fortament la vida

europea; i aquell desastre coincidí amb l'estada de la soprano a Barcelona per a l'estrena d'aquesta òpera que encara no havia programat mai el Gran Teatre del Liceu, després que s'hagués estrenat l'any 1907 al Teatre del Bosc sense pena ni glòria.

Renata Torelli era alta, forta i d'una gran aparença exterior, per bé que tenia una personalitat trencadissa i plena d'alts i baixos en la vida privada. S'havia enamorat bojament d'un baríton que va conèixer quan debutà al Teatro Alla Scala, però aquella relació va fer aigües aviat i deixà el fruit d'una nena, Paola, a la qual Renata Torelli es negà a posar-li el cognom del pare i li donà el seu.

El contracte que havia signat amb el Gran Teatre del Liceu implicava l'estança de la cantant a Barcelona fins a la primavera de 1915, però l'esclat de la guerra a Europa, la inseguretat que es va estendre per mig continent i la por de veure's afectada pels resultats d'aquella gran conflagració bèl·lica, van fer que decidís quedar-s'hi fins que retornés la pau.

Aquesta és, si més no, la versió que ella sempre va donar quan explicava per què s'havia quedat a Barcelona, on va fixar la seva residència després d'adquirir un pis ample i lluminós al Passeig de Gràcia d'aquella ciutat. Tanmateix hi van intervenir altres factors, en la seva decisió, si tenim en compte que, durant els mesos que van durar els assaigs i les interpretacions de l'òpera, la soprano va rebre cada vespre, a l'habitació que ocupava al Ritz, un ram de roses fresques amb una targeta que deia: *Ti ammiro appassionatamente. Sempre tuo, Carlo Grimalti.*

Malgrat la contundència del text que les acompanyava, aquelles roses blanques no semblaven sinó un obsequi afectuós, un detall dels molts que rebia la cantant, que l'ajudaven a suportar una vida que combinava l'èxit als escenaris amb l'amargor que sovint li provocava el record d'aquella frustrada relació sentimental. Necessitada d'afecte i fortament apassionada, Renata Torelli es trobava molt sola, terriblement sola, quan,

després dels grans aplaudiments, s'endinsava en el silenci d'una sumptuosa habitació del Ritz. Allí, abans d'enllitar-se cada nit, visitava la petita Paola que vivia a la cambra contigua en companyia d'una pacient i ordenada institutriu francesa que tenia cura de la seva educació, però la nena ja dormia en rebre la besada de la mare i no s'adonava de res.

Paola va créixer, doncs, en aquest ambient tan exclusiu i aïllat. Era una noia molt dolça, tenia la cara fina com la seda i els ulls d'un blau gairebé transparent. Amb els seus cabells llargs i daurats s'assemblava a un àngel, i era tranquil·la, estudiosa, dòcil, educada i extremadament gentil a pesar de viure enmig d'una soledat extrema, sempre de ciutat en ciutat i d'habitació d'hotel en habitació d'hotel, per més que estava envoltada d'atencions, de miraments i de tota mena de comoditats. Parlava italià amb la mare, francès amb la institutriu i, des que Renata Torelli va decidir que es quedava a Barcelona, també va rebre lliçons d'espanyol i de català d'una jove professora que acudia cada tarda al pis de la cantant.

La nit de la darrera representació de *Madama Butterfly*, el públic que, ple de fervor, emplenava la sala del teatre, interrompia de manera continuada la intervenció dels cantants i aplaudia amb passió les àries i els duos sublims d'aquella òpera que aviat es convertiria en una de les més representades a tots els teatres del món. I com s'acostuma en aquests casos, la soprano seguia immòbil en la posició en què havia quedat en produir-se l'estrèpit eixordador dels aplaudiments. Però van ser tan forts i perllongats aquella nit després que Cio-Cio-San es demanés *chi sarà? chi sarà? E come sarà giunto che dirà? che dirà?*, que Renata aixecà lleugerament els ulls vers el públic i va veure a la primera fila un home vestit de frac, que duia un ram de roses blanques a la falda.

Els focus del prosceni dificultaven una mica la visió de la soprano, però no eren prou intensos per impedir que veiés la figura d'aquell personatge galant que, al final de

l'òpera, quan tot el teatre aplaudia dempeus, es va aixecar per llençar-li el ram. Ella va recollir algunes roses que s'havien escampat entorn seu, se les va acostar a la cara i les besà delicadament. En aquells moments, els llums de la sala s'acabaven d'encendre i, dreta davant el teló, la soprano va veure netament la cara d'aquell admirador que la contemplava sense pipellejar i la seguia aplaudint amb un somriure delicat als llavis. Una mica més tard, quan la gent havia abandonat la sala i Renata era al camerino, una noia li va dur un sobre tancat que ella deixà en el tocador mentre la sastressa ajudava a desvestir-la. Un cop es va treure el maquillatge i s'hagué canviat el vestit, l'obrí. Dedins hi havia la mateixa targeta que havia rebut cada vespre d'ençà que actuava a Barcelona. Però, aquest cop, al text s'hi afegia una pregunta: *Vuoi, cara Renata, cenare questa sera con me?*

Fixada, doncs, a Barcelona la residència de la cantant, Paola se sentia bé en aquell pis senyorial i confortable del Passeig de Gràcia, on vivia amb la institutriu, una cuinera, una minyona i la seva mare, quan no era de gira per Europa, on cantà novament després de l'armistici de 1918. Però la vida de la soprano havia canviat, perquè si bé seguí visitant els grans teatres del continent, compaginà la seva carrera d'artista amb una activitat docent que practicava a casa seva quan era a Barcelona. La duia a terme en una sala molt gran amb el sostre decorat, on hi destacava una xemeneia modernista i l'Steinway de gran cua que tocava habitualment el mestre Jofré, un pianista que havia treballat molts anys com a repetidor al Gran Teatre del Liceu. Amb ell, Renata preparava les òperes que havia d'interpretar, i amb el seu ajut dirigia també la formació d'alguns estudiants de cant —pocs i escollits— que volien aprendre l'ofici i somiaven poder debutar un dia als escenaris.

Paola s'havia acostumat a aquell tràfec de gent que passava pel pis del Passeig de Gràcia i aviat va trobar d'allò més normal les entrades i sortides de Carlo Grimalt que, lentament,

es va convertir en advocat de la mare i en l'home que l'aconsellava en totes les qüestions de caràcter econòmic, fins al punt que, sense la seva conformitat, Renata no signava ja cap contracte ni prestava tampoc el seu consentiment a les ofertes que rebia. Grimalt, doncs, havia esdevingut una mena d'assessor plenipotenciari que, alguns matins, quan Paola s'aixecava, trobava esmorzant amb la mare, vestit encara amb pijama i una bata de seda al damunt. «Com estàs, maca? Has dormit bé?», ell li demanava, i Paola responia que sí, educadament. Besava la mare i, si no sortia d'ella mateixa el gest de besar Grimalt, Renata li deia: «És que no fas un petonet al Carlo?» I aleshores ella s'hi acostava i el besava a la galta mentre ell li feia una carícia dolça als cabells.

Grimalt era fill d'un gran industrial del tèxtil de Terrassa i d'una italiana que va morir al part. Havia fet la carrera de dret a Barcelona i, acabats els estudis, s'havia convertit en un dels advocats més astuts i eficients de la patronal. Hàbil, intel·ligent i cínic, en morir el seu pare, va vendre la fàbrica per una suma milionària, s'instal·là a Barcelona i es convertí en l'advocat més combatiu en la lluita contra els sindicats. Grimalt sentia pels obrers un gran menyspreu, que s'acreixia encara més quan havia de tractar amb els sindicats més compromesos amb la lluita obrera, enemics, segons deia, del progrés i de la bona convivència entre els ciutadans.

El fet que Grimalt es convertís en amant de Renata Torelli no va implicar, però, que deixés el pis que tenia al Passeig de la Bonanova. D'allí solia baixar cada matí al despatx de la Via Laietana on, amb un equip eficient de col·laboradors, preparava les estratègies dels patrons, i ho feia amb tanta eficàcia que aviat es va convertir en un dels homes més influents del Fomento del Trabajo Nacional.

Grimalt, doncs, havia estat l'esquer perquè Renata s'establís definitivament a Barcelona, una ciutat que va seduir-la ben aviat a pesar de la violència que es desplegava als seus carrers durant aquells anys de postguerra. Però era tant l'atractiu

que posseïa l'advocat, que, novament enamorada, la soprano retrobà les ganes de viure, força minvades des que havia trencat amb el baríton italià.

Grimalt, en canvi, no estava pròpiament enamorat de Renata Torelli perquè era incapaç d'estimar ningú tret del seu jo, al conreu del qual havia consagrat la seva vida. Però no dubtà d'acostar-s'hi en veure que la famosa cantant no era tan sols una dona rica i atractiva necessitada d'amor, era també un trofeu que podia exhibir en aquella societat altiva i egoïsta de Barcelona on res no es donava gratuïtament.

© Josep M. Quintana Petrus, 2016
Autor representat per Asterisc Agents, SL
© d'aquesta edició: Pagès Editors, SL, 2017
Sant Salvador, 8 - 25005 Lleida
www.pageseditors.cat
editorial@pageseditors.cat
Primera edició: gener de 2017
ISBN: 978-84-9975-814-5
DL L 2-2017
Imprès a Arts Gràfiques Bobalà, SL
www.bobala.cat

◀ imprès a **lleida** ▶

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització dels seus titulars, llevat de l'excepció prevista per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, <www.cedro.org>) si necessiteu fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals de fragments d'aquesta obra.